

Vincze András¹

**Gondolatok Egri-Kovács Krisztián:
Az Alkotmánybíróság a hatalmi ágak klasszikus rendszerében című könyvéhez²**

Az Alkotmánybíróság a hatalmi ágak klasszikus rendszerében címmel Budapesten, 2021. november 09. napján jelent meg Egri-Kovács Krisztián első könyve a Patrocinium Kiadó könyvkiadásában.

A könyv szerzőjének doktori fokozata odaítélését követően kiadott írásművében foglalt meghatározásában „*az Alkotmánybíróság a klasszikus hatalmi ágak >>hibrid<< jogosítványait gyakorló, modern értelemben vett további önálló hatalmi ágnak nem minősülő jogintézmény*”³. Magának a könyv megírásának is alapvető célkitűzése arra a kérdésre történő válaszadás, hogy az Alkotmánybíróság önálló vajon hatalmi ágnak minősíthető-e.⁴

A könyv központi kérdésének megválaszolására hat fejezetben – az állam, a szuverenitás, a hatalommegosztás, a hatalommegosztás elméleteinek, az alkotmánybíráskodás fogalmának, modelljeinek, demokráciával való kapcsolatának, a magyar alkotmánybíráskodás kialakulásának és jelenlegi hatásköreinek áttekintését követően – kerül sor.

Az állam fogalmának meghatározott terület, népesség feletti főhatalomként történő definiálása általánosan elfogadott konvenciónak minősül, amelyet az 1933. évi montevideói egyezmény is rögzít.⁵ A szuverenitás terminológiája az állam fogalmától elválaszthatatlan, ugyancsak egy személynek vagy testületnek egy adott területen élő lakosság feletti akaratérvényesítő képességét jelenti.⁶

A könyv szerzőjének álláspontja szerint a szuverenitásból eredő jogok birtoklása az államhatalmi ágak elválasztásával azonosítható hatalommegosztás eszméjének érvényesülésével az államot illeti meg. A hatalommegosztást szokás az alkotmányban, alaptörvényben részletezett hatásköri rendjével is azonosítani. Az írásmű hatalommegosztás rendi és a polgári erők közötti egyensúly elméleti megalapozójának John Locke és az amerikai alkotmányfejlődésre kiemelkedő hatást gyakorló Montesquieu elméleti munkásságát is bemutatja a hatalommegosztás antikvitáskori és középkori előzményei, a társadalmi szerződéselméletek, valamint a negyedik államfői hatalmi ágat megkonstruáló Benjamin Constant munkássága mellett.⁷

Az értekezésben a hatalommegosztás magyar eszmetörténetben történő megjelenésének bemutatására, a Szent Korona-tan, Eötvös József, Concha Győző, Polner Ödön, Nagy Ernő és Bibó István munkásságának áttekintésére is sor kerül, amelynek eredményeit a könyv szerzője doktori értekezése elkészítése során témavezetőjével, Tóth J. Zoltánnal együttműködve közösen elkészített közös tanulmányban is megjelentette.⁸

¹ Egyéni ügyvéd, doktorandusz, Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola.

² Egri-Kovács Krisztián: *Az Alkotmánybíróság a hatalmi ágak klasszikus rendszerében*. Patrocinium Kiadó, Budapest, 2021, 291 pp. ISBN 9789634133377

³ Egri-Kovács: i.m. 277. o.

⁴ Egri-Kovács: i.m. 7. o.

⁵ Sulyok Gábor: *Nagyhatalmi intervenciók és Magyarország a XIX-XX. században*. In *Állam-és Jogtudomány*, 2000/1-2. szám, 21-56. o. Valamint Fejes Zsuzsanna – Szalai Anikó (szerk.): *Államközi kapcsolatok*. Iurisperitus Kiadó, Szeged, 2019. 66. o. <http://www.juris.u-szeged.hu/download.php?docID=99262> (2022. április 09.) és Téglási András (szerk.): *Az állam szervezete*. Dialóg Campus Kiadó, Budapest, 2018, 15. o. <https://atti.uni-miskolc.hu/segedanyagok/TegalasiA.pdf> (2022. április 09.)

⁶ Tóth J. Zoltán: *Állam- és jogelmélet*. Patrocinium Kiadó, Budapest, 2019, 259-276. o.

⁷ Egri-Kovács: i.m. 10-38. o.

⁸ Tóth J. Zoltán – Egri-Kovács Krisztián: *A hatalommegosztás elmélete a XIX. század második és a XX. század*

A jogszabályok, egyéb jogi normák és az egyedi jogalkalmazó szervek határozatainak alkotmánybírói eljárásban történő elbírálásában megtestesülő alkotmánybíráskodás antikvitáskori, középkori, a *common law* jogcsaládban és a kontinentális jogrendszerekben magasabb elvek, valamint az alkotmány érvényesítésére szolgáló eszközök szintézise alapján történő kialakulásának és az alkotmánybírói modelljeinek szemléltetését követően a kötet írója az alkotmánybíráskodás és a demokrácia kialakulásával is foglalkozik, amelynek konklúziója akként állapítható meg, hogy a közösség döntésén alapuló, a szabadság és a politikai egyenlőség érvényesülésére törekedve megszervezett demokráciában és a polgári társadalomban kormányzásra való jogosultságnak a népszuverenitás eszméje értelmében a közösségtől kell származnia. E politikai közösségben a hatalomgyakorlás során biztosítani kell az alkotmányos alapjogot és a joguralom, illetve a jogállamiság alkotmányosság általi érvényre juttatását, amely alkotmányos demokrácia megvalósulását biztosítja. A modern alkotmányosság pedig a felsőbbrendű jog eszméjén alapul. A modern jogrendszerekben a felsőbbrendű jog nem más, mint a jogszabályok felett álló alkotmány. Egy modern demokráciában a demokratikus eljárás eredményeit az Alkotmánybírói ellenőrzi.⁹ Jelen recenzióban kell megemlíteni, hogy a magyar jogrendszerben a testület felett álló ellenőrző, az alkotmánybírók alkotmányos felhatalmazásban foglalt jogkörök ellenőrzésére és az alkotmánybírói döntések megsemmisíthetőségének gondolata, igénye is felmerült, amelyre vonatkozóan további tudományos kutatások és elemzések szükségessége is indokolt.¹⁰

A magyar Alkotmánybírói eljárási szabályozás előzményeinek tekinthető jogintézmények vizsgálatával, az Alkotmánybírói eljárás létrejöttével, hatáskörére vonatkozó jogszabályi rendelkezések szemléletéről a könyv utolsó előtti fejezete gondoskodik, amely nélkül a könyv szerzőjének megítélése szerint a testület klasszikus hatalmi ágak jogintézményeihez történő társítása és a testület e jogintézményekkel történő vizsgálata nem végezhető el. 2012. január 01. napjától a magyar jogrendszerben az Alaptörvénnyel való összhang előzetes vizsgálata (előzetes normakontroll eljárás), az Alaptörvénnyel való összhang utólagos vizsgálata (utólagos normakontroll eljárás), a bírói kezdeményezés egyedi normakontroll eljárás iránt az alkotmányjogi panasz, a nemzetközi szerződésbe ütközés vizsgálata, az Országgyűlés népszavazás elrendelésével összefüggő határozatának vizsgálata, alaptörvény-ellenesen működő képviselő-testület feloszlásával összefüggő vélemény nyilvánítása, a jogi személyiséggel rendelkező vallási közösség alaptörvény-ellenes működésével összefüggő vélemény, a köztársasági elnök tisztségétől való megfosztása, a hatásköri összeütközés feloldása, az önkormányzati rendelet, a közjogi szervezetszabályozó eszközök és jogegységi határozatok vizsgálata, az Alaptörvény értelmezése minősül alkotmánybírói feladatnak és hatáskörnek.

A köztársasági elnök tisztségétől való megfosztására irányuló indítvány benyújtására – a köztudomás szerint – még nem került sor. A doktori értekezés, valamint a sikeres, eredményes védését, fokozatszerzésben kiadott könyvében a szerző a klasszikus hatalmi ágak, az Országgyűlés, a végrehajtó hatalom, valamint a bíróságra vonatkozó jogszabályi vizsgálatát és összehasonlítását végezte el a fentiekben felsorolt alkotmánybírói hatáskörökkel alkotmánybírói döntések feldolgozásával. Az utolsó fejezet felépítése az alkotmánybírói hatásköröket mutatja be tételesen és a hatáskörök ismertetése során történik meg a releváns alkotmánybírói határozatok ismertetése.¹¹

első felének politikai filozófiai gondolkodásában Magyarországon. In *De Iurisprudencia et Iure Publico: Jog- És Politikatudományi Folyóirat* 2020/1-2. szám, 61-72. o.

⁹ Egri-Kovács Krisztián: i.m. 148-149. és uo. 105-149. o.

¹⁰ Pokol Béla: Gondolatok az alkotmánybírói döntések elvi alapjaihoz. In *Jogelméleti Szemle*, 2012/1. szám <https://jesz.ajk.elte.hu/pokol49.pdf>. (2022. április 22.)

¹¹ Egri-Kovács: i.m. 215-269. o.

Az értekezés és a jelen recenzióval érintett írásmű konklúziója, hogy az Alkotmánybíróság mind a törvényhozó, mind a végrehajtó, mind pedig a bírói hatalomhoz – azaz a három klasszikus hatalmi ághoz – szorosan kapcsolódó jogintézmény. A testület előzetes normakontroll alkotmánybírói eljárása negatív jogalkotási tevékenységnek minősül. Alaptörvény-ellenesség megállapítása esetén a törvényt nem lehet kihirdetni, nemzetközi egyezmény kötelező hatályát nem lehet elismerni az alaptörvény-ellenesség megszüntetéséig. Ugyanakkor a testület nem alkot jogot, illetőleg nem foglal állást jogalkotási kérdésekben. Az utólagos normakontroll eljárás ugyancsak negatív jogalkotói tevékenységnek minősül. A bírói eljárásban alkalmazott alaptörvénytől jogszabályi rendelkezések megsemmisítésére irányuló alkotmánybírói eljárások ugyancsak a törvényhozó és a végrehajtó hatalom jogalkotási tevékenységét korlátozzák. A 2012. január 01. napjától az alaptörvény-ellenesnek tekintett bírói döntés ellen benyújtható alkotmányjogi panasz indítvány az igazságszolgáltatási, bírói hatalmi ág tevékenységét korlátozza. A mulasztásban megnyilvánuló alaptörvény-ellenesség megállapításával a testület a könyv szerzőjének álláspontja szerint pozitív jogalkotási tevékenységet is végez. Ugyanakkor az Alkotmánybíróság a bírói szervezetrendszer feladatait nem vállalja át, a bírói döntés megsemmisítése esetén alkalmazandó jogkövetkezményeket a Kúriának kell meghatároznia. A testület ez utóbbi hatásköre gyakorlása során tartózkodik a jogértelmezési kérdésekben történő állásfoglalástól, tevékenysége kizárólag alkotmányértelmezésre szorítkozik. A könyv szerzője az Alkotmánybíróságot azért nem tekinti önálló hatalmi ágnak, mert a testület döntéseinek jogkövetkezményeit a klasszikus hatalmi ágaknak kell alkalmazniuk. Az Alkotmánybíróság a klasszikus hatalmi ágak részjogosítványait gyakorolja, ezért a testület önálló hatalmi ágnak nem minősíthető. A szerző munkájában feltett kérdésre akként válaszol, hogy: „az Alkotmánybíróság a klasszikus hatalmi ágak >>hibrid<< jogosítványait gyakorló, modern értelemben vett további önálló hatalmi ágnak nem minősülő jogintézmény.”¹²

A magyar jogrendszer részletes és érdekes áttanulmányozását követően olvasóként a szerzőt más államok alkotmánybírói szervezetszereinek és alkotmánybírói eljárásainak összehasonlító elemzésére, valamint a fentiekben idézett jogkövetkeztetés más jogrendszerek jogszabályi rendelkezések áttekintésével elvégzendő vizsgálatára biztatom. E körben a szerző figyelemébe ajánlom a témavezetője Tóth J. Zoltán szerkesztésében megjelölt nemzetközi tudományos eredményeket tartalmazó kiadvány részletes tanulmányozását és a tudományos kutatások további folytatását.¹³

¹² Egri-Kovács: i.m. 271-277. o. és uo. 277. o.

¹³ Tóth J., Zoltán (ed.): Constitutional Reasoning and Constitutional Interpretation Analysis on Certain Central European Countries. Ferenc Mádl Institute of Comparative Law; Central European Academic Publishing, Budapest, Miskolc, 2021. (<http://real.mtak.hu/134538/> 2022. április 25.)